

Skipulagsstofnun

Borgartún 7b

105 REYKJAVÍK

Iceland

Garðabær, 30.5.2025

Málsnúmer: 202504-0033

SS

Efni: Kerfisáætlun Landsnets

Vísað er í tölvubréf sem barst þann 11. apríl 2025 frá Skipulagsstofnun í gegnum Skipulagsgátt. Þar er óskað eftir umsögn Náttúrufræðistofnunar um tillögu Landsnets að kerfisáætlun þ.m.t. drög að langtímaáætlun, framkvæmdaáætlun 2026-2028 og umhverfismatsskýrslu.

Náttúrufræðistofnun hefur kynnt sér gögnin og vill fyrst og fremst koma á framfæri athugasemdum er varða umhverfismatsskýrsluna og umfjöllun um áætluð umhverfisáhrif framkvæmda í framkvæmdaáætlun og langtímaáætlun, með áherslu á þá umhverfisþætti sem tengjast fagsviði stofnunarinnar sem eru einkum lífríki og jarðminjar en stofnunin rýnir einnig landslag og ásýnd þó sérfræðipækking um þann umhverfisþátt innan stofnunarinnar sé umtalsvert minni en um hina tvo.

Framkvæmdaáætlun 2026-2028

Framkvæmdaáætlunin fjallar um nokkur endurnýjunarverkefni en mest þó nýjar framkvæmdir. Hvað varðar nýjar línulagnir er mest um að ræða framkvæmdaverkefni sem hafa lokið umhverfismatsferli eða eru í umhverfismati. Náttúrufræðistofnun hefur veitt umsagnir til Skipulagsstofnunar í umhverfismati Blöndulínu 3, Holtavörðuheidiarlínu 1 og Holtavörðuheidiarlínu 3 og er vísað í þær umsagnir varðandi ábendingar um umhverfisáhrif þeirra framkvæmda. Í umhverfismatsskýrslu kerfisáætlunar eru áhrif allra þriggja línuleiða á landslag og ásýnd og lífríki metin neikvæð en fyrir jarðminjar eru áhrifin metin óveruleg nema vegna Holtavörðuheidiarlínu 3. Ísallínur 3 og 4 eru í umhverfismati. Náttúrufræðistofnun veitti umsögn um matsáætlun fyrir Ísallínu 3 þann 8. desember 2020 en umhverfismatsskýrsla hefur ekki verið kynnt. Framkvæmdasvæðið er innan þéttbýlismarka og á svæði sem er mikið raskað en þar er þó eldhraun sem nýtur sérstakrar verndar og mikilvægt að forðast rask á því eins og hægt er.

Þorlákshafnarlína 2 sem áætlað er að verði jarðstrengur var ekki talin matsskyld af Skipulagsstofnun og í umsögn sinni til Skipulagsstofnunar þann 18 desember 2024 var Náttúrufræðistofnun einnig á þeirri skoðun. Jarðstrengurinn mun þó liggja um ríkulegt votlendi Ölfusárfora sem verður raskað á hluta strengleiðarinnar og mögulega um eldhraun sem nýtur sérstakrar verndar. Fram kemur í umhverfismatsskýrslunni að mögulegt verður að fylgja mannvirkjabeltum og röskuðum svæðum og leggur Náttúrufræðistofnun áherslu á að svo verði gert til að hlífa votlendi og eldhrauni. Áhrifin eru metin neikvæð á lífríki og tekur Náttúrufræðistofnun undir það.

Aðrar framkvæmdir á framkvæmdaáætlun 2026-2028 eru ekki byrjaðar í umhverfismatsferli eða óvíst hvort þörf verði á slíku umhverfismati. Náttúrufræðistofnun hefur því ekki rýnt þær framkvæmdir enn. Þar má nefna Miðdalslínu 1 og nýjan afhendingarstað í Miðdal, Hvalárlínu 1 sem og ýmis ný tengivirki sem reyndar óvíst er að Náttúrufræðistofnun muni fá til umsagnar nema mögulega í tengslum við

skipulagsbreytingar. Af þessum eru til umfjöllunar í umhverfismatsskýrslunni eru, Hvalarlína 1 og framkvæmdir í Ísafjarðarfjúpum þ.m.t. Miðdalslína 1 og nýr afhendingarstaður í Miðdal en þetta eru þær framkvæmdir sem falla undir lög nr. 111/2021 um umhverfismat framkvæmda og áætlana.

Framkvæmd á Miðdalslínu 1 og uppsetningu á nýjum afhendingarstaði í Miðdal eru áformaðar með þeim fyrirvara að samkomulag um tengingu Hvalárvirkjunar þurfi að ná fyrst. Framkvæmdin felst í 26 km loftlínu og byggingu tveggja nýrra tengivirkja, í Kollafirði og í Miðdal við Ísafjarðardjúp. Framkvæmdin mun liggja um svæði sem eru óbyggð að mestu leyti og um víðerni og áhrif á landslag og ásynd metin mikil og á jarðminjar miðlungs. Áhrif á aðra umhverfisþætti þ.m.t. lífríki eru metin óveruleg. Þar sem umhverfismat er ekki hafið vantar ýmsar upplýsingar um svæðið og Náttúrufræðistofnun setur því fyrirvara á að t.d. mat á áhrif framkvæmdar á lífríki sé metið óverulegt á þessu stigi en telur líklegt að rétt sé að áhrif á landslag verði metin mikil og neikvæð.

Hvalarlína 1 felst í tengingu Hvalárvirkjunar við flutningskerfið en nákvæm lega línu liggur ekki fyrir og verið að skoða valkosti. Eins og sést á mynd 4.6 í umhverfismatsskýrslunni er athugunarsvæðið Hvalarlínu 1 að stærstum hluta óbyggð víðerni þar sem er t.d. mikið af vötnum sem falla undir ákvæði náttúruverndarlaga um sérstaka vernd (61. grein). Umhverfismat framkvæmdarinnar er sagt vera hafið en engin gögn hafa verið kynnt opinberlega enn. Ljóst er að rannsaka þarf svæðið vandlega til að meta áhrif á náttúru svæðisins. Í umhverfismatsskýrslunni er mikilvægi landslags og ásyndar metið hátt en jarðminja og lífríkis miðlungs. Það þarf að staðfesta með meiri gögnum að mati Náttúrufræðistofnunar. Áhrif eru metin miðlungs fyrir landslag og ásynd en lítil fyrir jarðminjar og lífríki fyrir valkostina tvo sem eru til skoðunar. Náttúrufræðistofnun setur fyrirvara á þessa niðurstöðu og telur frekari gögn nauðsynleg.

Langtímaáætlun 2029-2034

Langtímaáætlunin gerir ráð fyrir mun fleiri endurnýjunarframkvæmdum en framkvæmdaáætlunin, einkum á tengivirkjum en einnig á nokkrum línuleiðum. Ólíklegt er að Náttúrufræðistofnun fái þær framkvæmdir til umsagnar. Hvað áform um þróun flutningskerfisins varðar eru tvítengingarframkvæmdir ríkjandi þar með talið nýjar línur eins og á Vestfjörðum milli Kollafjarðar og Mjólkár og á Norðurlandi með jarðstreng í Varmahlíð sem og ýmis ný tengivirki.

Í umhverfismatsskýrslunni segir að langtímaáætlunin í heild er metin hafa neikvæð áhrif á landslag og ásynd jarðminjar og lífríki. Í umfjöllun um landslag segir að áætlaðar línuleiðir muni fylgja mannvirkjabelti að mestu en fara að hluta til um landslag sem gæti haft hátt fágætisgildi og um svæði á náttúruuminjaskrá. Þá er landslagið metið nokkuð fjölbreytt og framkvæmdir munu breyta lykileinkennum landslags á svæðum sem einkennist lítið af mannvirkjum og þar sé landslagið almennt viðkvæmt fyrir breytingum. Þar munar hvað mest um áformaðar línur á óbyggðum svæðum á Vestfjörðum. Nokkur óvissa ríkir um hver áhrif tvöföldunar eru á landslag þar sem ný lína liggur samsíða þeirri gömlu. Þar er ljóst að áhrif sem fyrir eru munu aukast vegna sammögnunaráhrifa en ekki sé um ný landslagsáhrif að ræða. Ekki liggur fyrir núna hvar möguleg tækifæri verða fyrir notkun jarðstrengja og því erfitt að fullyrða um endanleg umhverfisáhrif.

Náttúrufræðistofnun telur mat Landsnets á áhrif framkvæmda á langtímaáætlun á landslag og ásynd vera raunhæft miðað við þær forsendur sem fyrir eru, og ljóst að töluverður munur á milli framkvæmda leiðir af sér meðaltalsmat fyrir áætlunina í heild.

Varðandi jarðminjar kemur fram að áformaðar framkvæmdir á langtímaáætlun muni liggja um svæði með jarðminjum sem njóta verndar þ.m.t. eldhraunum, gígum, hraunhellum, háhitasvæðum og fossum. Mest verða áhrifin á Suðvesturlandi þar sem eitthvað hraun sem er verndar skv. 61. grein laga um náttúruvernd nr. 60/2013 verður fyrir raski en á Vestfjörðum og Norðurlandi eru fossar víða á áhrifasvæðinu en áhrif á þá eru einkum ásyndaráhrif. Nokkur friðlýst jarðminjasvæði er nálægt

áætluðum framkvæmdasvæðum. Heildaráhrif eru metin óveruleg/neikvæð sem aftur endurspeglar meðaltal fyrir áætlunina í heild en ljóst er að fyrir sumar framkvæmdir verða áhrifin meiri og neikvæðari.

Varðandi lífríki munu áformaðar framkvæmdir liggja um votlendi, einkum á Norðvesturlandi, m.a. votlendi sem fellur undir ákvæði 61. greinar. Sjávarfitjar, leirur og stöðuvötn eru sömuleiðis á áhrifasvæði t.d. á Suðvesturlandi. Alþjóðlega mikilvæg fuglasvæði og Ramsarsvæði eru einnig á áhrifasvæðum einkum á Vestur- og Norðvesturlandi. Áhrif á lífríki eru einkum vegna rasks á gróðurlendi en áflugshætta fyrir fugla fylgir einnig lagninu lína. Mikilvægt er að kortleggja og kanna vandlega þessi áhrif í umhverfismati framkvæmda fyrir nýjar eða tvöfaldaðar línuleiðir. Náttúrufræðistofnun tekur undir niðurstöðu umhverfismatsins um að heildaráhrif langtímaáætlunar á lífríki eru líkleg til að verða neikvæð, og mögulega fyrir sumar framkvæmdir verulega neikvæð.

Náttúrufræðistofnun gerir ekki frekari athugasemdir við Kerfisáætlunina en væntir þess að fá tækifæri til að rýna ítarlega framkvæmdir sem eru í umhverfismati eða sem stendur til að fari í umhverfismat.

Virðingarfyllst,

Snorri Sigurðsson

Sviðsstjóri náttúruverndar